

KORTA BOKNOTISER

R. Hellwig & D. Drummond: Trap Patents. Lank Latum 1994. 204 s., varav omkring hälften bilder.

Arbetet kan närmast betraktas som en utförlig bilaga till författarnas samma år utgivna "The Mouse-Trap Guide" (MG). Det behandlar huvudsakligen fällor som patentskyddats i USA, England och Tyskland men läget i andra länder, däribland Sverige, beaktas även. Materialet presenteras i tre "tabeller". För att förenkla redogörelsen för deras innehåll sammanförs här tre uppgifter (landet där och åren när ansökningshandlingen beviljades samt patentets nummer) under termen "enheten".

Den första tabellen, förteckningen över de patentskyddade fällorna (s. 7-160) är den mest omfattande. Här nämns förutom "enheten" fällans typ, för vilket eller vilka djur den avses, om fotokopia eller original till patentbeskrivningen finns i Hellwigs arkiv samt uppfinnarens och fällans namn. I den andra tabellen anförs uppfinnarna i bokstavsordning. Sedan följer deras hemvist, "enheten", fällans typ, uppgift om uppfinnaren enligt patentsökans haft någon medhjälpare samt, med hänvisning till MG, om fällan saluförts. I den sista tabellen (s. 199-204) räknas bolag som salufört eller saluför patentskyddade fällor upp i bokstavsordning. Sedan följer "enheten", uppfinnarnas och, med hänvisning till MG, fällornas namn.

Bildmaterialet är föredömligt. Inventionerna är ofta onödigt tillkrånglade och har uppenbarligen inte heller funnit någon marknad (t.ex. F. Glossons i en elefant inbyggda sax, 1883). Det finns emellertid också uppskattade kuriositeter som A. W. Phillips "Mouse Mobile running Mouse" (1903), en metallnåtsbur uppbyggt av ett stort drivhjul och två mindre hjul. När musen till sist hamnar i drivhjulet och springer omkring i detta drar den med sig hela fällan. Det vanliga mus/rått-hjulet (med fyra ekrar) används till en bur av W. J. Clarkson 1870 och jämte en grop till fågelfångst av G. C. Stamper 1868. Originell är T. Shank's kombinerade sopskyffel och musfälla 1897. Till sist tre konstruktioner som "slagit igenom", d.v.s. saluförts. "Baker's automatic Mouse Trap" från 1865 är en trevlig repeterande bur. Det förefaller dock sannolikt att L. J. Baker känt till Pullingerfällan (för denna jfr D. Drummond, *Sussex Industrial History* 1994, s. 2-9). Närmast lustig är "Coghill Fruitjar Trapdoor" (1927), en repeterande "kork" som byts ut mot locket på en glasburk. Till sist bör också (the) "Bacon Patent Deadfall", även den från 1927, nämnas. Det är en fyrkantig träkloss (d.v.s. i princip en stock) som utgör falltaket i en kringbyggd låda och gillrats som ett bås.

Åtskilliga fler exempel kunde anföras. Här har emellertid uppmärksamheten endast riktats på det unika och rikhaltiga material som bildavsnittet ger. "Trap Patents" är ett viktigt, närmast oundgängligt, komplement till MG.

Sture Lagercrantz

Gudrun Utterström: Dopnamn i Stockholm 1621-1810. Deutsche Zusammenfassung. Acta Universitatis Upsaliensis. Nomina Germanica. Arkiv för germansk namnforskning 19. Uppsala 1995. 155 s.

I detta arbete beskriver Gudrun Utterström hur medeltidens statiska namnskick under 1600- och 1700-talet förändras mot ett mer dynamiskt och skiftande. De gamla nordiska namnen från förkristen tid försvinner, i varje fall de som inte burits av medeltida nordiska helgon. För att spåra sociala skillnader har författarinnan undersökt vissa år i sinsemellan socialt olika församlingar i huvudstaden: Hovförsamlingen, Jakobs församling och Finska församlingen. Men de sociala skillnaderna i namnval är överraskande små. Gränsen mellan de olika skiktens namnskick var mycket mindre i Stockholm än på landsbygden.

Ett viktigt drag i förändringen under den undersökta perioden är flernamnsbrukets spridning. Bruket att ha fler än ett namn sprids också tidigare bland flickor än bland pojkar. Utterström har också undersökt stavelseantal och rytmer i namnkombinationerna. I Sverige tycks "de växande ledens lag" råda: namnen i en kombination blir normalt allt längre. När det gäller frågan vilka namn som varit vanligast är det kungliga inflytandet på namngivningen mycket märkbart i Stockholm. Förvånansvärt ofta var också kungliga personer faddrar åt även borgerliga familjers barn. Sedan att man döptes efter faddrarna var generellt vanlig. Faddersystemets betydelse för namngivningen blir därför en fråga av central betydelse.

Boken avslutas med en kanske något splittrad genomgång av nära samtliga dopnamn i stormaktstidens och 1700-talets Stockholm. Inte minst det mycket ovanliga har väckt Gudrun Utterströms intresse. Läsaren kan konstatera den stora utländska befolkningens i Stockholm betydelse för ett varierat och brokigt namnskick.

Mats Hellspong